

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОЗЯР АНДРІЙ ВАЛЕНТИНОВИЧ



УДК 342.9:342.736(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА
НА ЗВЕРНЕННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Тернопіль – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Кравчук Мар'яна Юріївна,
Західноукраїнський національний університет,
завідувач кафедри адміністративного права
та судочинства

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент,
Сухоребра Тетяна Іванівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного
університету,
завідувач кафедри права

кандидат юридичних наук, доцент,
Петровська Ірина Ігорівна,
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
навчально-науковий юридичний інститут,
завідувач кафедри конституційного, міжнародного
та адміністративного права

Захист відбудеться 01 жовтня 2026 року о 13 годині 00 хвилин на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.04 у Західноукраїнському національному університеті за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Західноукраїнського національного університету за адресою: 46009, м. Тернопіль, вул. Сергія Короля, 4.

Автореферат розіслано 01 вересня 2026 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**



В. М. Слома

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право на звернення є конституційно гарантованою формою взаємодії особи з органами публічної влади та важливим засобом реалізації і захисту її прав, свобод і законних інтересів. Через механізм звернення особа не лише ініціює комунікацію з публічною адміністрацією, а й у передбачених законом випадках започатковує адміністративно-правові відносини, спрямовані на вирішення індивідуальної адміністративної справи та прийняття відповідного рішення. Тому ефективність реалізації права на звернення безпосередньо залежить від якості його адміністративно-процедурного забезпечення, належності процедурних гарантій та спроможності адміністративних органів забезпечувати своєчасний, повний і обґрунтований розгляд порушених особою питань.

Сучасний етап розвитку адміністративного права України характеризується переходом до людиноорієнтованої моделі публічного адміністрування, цифровізацією взаємодії особи з органами публічної влади та імплементацією європейських стандартів належного адміністрування. Важливим етапом цієї трансформації стало прийняття у 2022 році Закону України «Про адміністративну процедуру», яким запроваджено загальні принципи адміністративної процедури, розширено процедурні права особи та сформовано єдині підходи до вирішення індивідуальних адміністративних справ.

Водночас запровадження загальної адміністративної процедури актуалізувало проблему її співвідношення зі спеціальними порядками реалізації права на звернення. Звернення фізичних та юридичних осіб залежно від їх змісту і правової мети можуть підпадати під різні нормативні режими, передбачені законодавством про звернення громадян, адміністративну процедуру, адміністративні послуги та доступ до публічної інформації. За таких умов особливого значення набувають правильна юридична кваліфікація звернення, визначення належного порядку його розгляду, узгодження загального і спеціального нормативного регулювання та недопущення надмірної формалізації реалізації конституційного права особи на звернення.

Актуальність зазначеної проблематики посилюється цифровою трансформацією публічного адміністрування. Використання електронного документообігу, цифрової ідентифікації, інтегрованих інформаційних систем та алгоритмічних інструментів розширює доступність взаємодії особи з публічною адміністрацією, однак водночас породжує питання щодо визначення моменту подання звернення, обчислення строків, захисту персональних даних, інформаційної безпеки, доказового значення електронних даних та меж автоматизації адміністративної діяльності. Це зумовлює необхідність забезпечення балансу між технологічною ефективністю та збереженням процедурних гарантій, індивідуалізованого розгляду справи і професійного людського контролю за прийняттям юридично значущих рішень.

Не менш важливим є подолання розриву між формальним дотриманням адміністративно-процедурних вимог та фактичною ефективністю реалізації

права на звернення. Практика свідчить про збереження проблем формалізованого реагування, використання стандартизованих відповідей, порушення строків, недостатньої мотивованості рішень та неналежного використання дискреційних повноважень. У зв'язку з цим актуальним є визначення критеріїв належного розгляду звернень, формування послідовної адміністративної практики та забезпечення ефективних механізмів адміністративного і судового захисту прав особи.

Додаткової актуальності дослідженню надають євроінтеграційні процеси та необхідність подальшої гармонізації національного адміністративного законодавства з європейськими стандартами. Їх імплементація потребує не лише нормативного закріплення принципів законності, правової визначеності, прозорості, неупередженості, пропорційності та обґрунтованості, а й формування сталої адміністративної практики, орієнтованої на реальну участь особи, належне мотивування рішень, контроль за дискреційними повноваженнями та досягнення належного правового результату.

Проблематика адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення посідає важливе місце у вітчизняній та зарубіжній юридичній науці й досліджується у контексті розвитку адміністративного права та адміністративної процедури, взаємодії особи з публічною адміністрацією, забезпечення прав людини та утвердження принципів належного адміністрування. Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять наукові праці, присвячені загальним засадам адміністративного права і публічного адміністрування, становленню та розвитку адміністративної процедури, правовим формам взаємодії особи з органами публічної влади, адміністративно-правовим гарантіям реалізації конституційних прав та сучасним трансформаціям адміністративної діяльності.

Вагомий внесок у розроблення зазначеної проблематики здійснили українські та зарубіжні науковці, зокрема В. Б. Авер'янов, А. А. Аносенко, О. Ф. Андрійко, Дж. Барнс, М. Братман, Ю. П. Битяк, В. Р. Біла, Ю. З. Біла-Тюріна, І. В. Бойко, В. А. Бондаренко, О. М. Буханевич, Н. Вінер, В. М. Гаращук, А. А. Грінь, М. Ю. Дітковська, В. В. Дука, І. Ю. Іващенко, В. В. Кальник, Т. О. Карабін, Л. Є. Кисіль, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, М. Ю. Кравчук, С. В. Лізаковська, М. В. Лошицький, Н. В. Марущак, Я. Б. Михайлюк, Т. П. Мінка, М. Б. Острах, О. І. Петелька, І. І. Петровська, І. В. Підпала, Дж. Раз, Є. С. Савич, В. А. Соболев, А. А. Стародубцев, С. Г. Стеценко, Т. І. Сухоребра, М. В. Теличко, В. П. Тимошук, Ю. М. Тодика, С. М. Шандрук, А. М. Школик та інші.

Водночас, попри значний науковий доробок, адміністративно-процедурні засади реалізації права на звернення потребують комплексного переосмислення з урахуванням сучасної моделі загальної адміністративної процедури. Недостатньо дослідженими залишаються питання співвідношення загального адміністративно-процедурного та спеціального законодавства у сфері звернень, визначення меж застосування адміністративної процедури до різних видів звернень, удосконалення адміністративно-правових гарантій їх розгляду,

критеріїв фактичної ефективності відповідного механізму, меж дискреційних повноважень адміністративних органів, а також трансформації реалізації права на звернення в умовах цифровізації та імплементації європейських стандартів належного адміністрування. Сукупність зазначених обставин зумовлює необхідність комплексного дослідження адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення в Україні та визначення напрямів їх подальшого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика дисертаційного дослідження узгоджується із Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеними Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; положеннями Дорожньої карти з питань реформи державного управління, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС»»; Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2026 року № 438, та Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає у комплексному розкритті адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення в Україні, з'ясуванні особливостей їх нормативно-правового регулювання та практичного застосування, а також обґрунтуванні напрямів удосконалення адміністративно-процедурного механізму реалізації цього права з урахуванням європейських стандартів належного адміністрування.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно вирішити такі наукові завдання:

- дослідити становлення та розвиток адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення в Україні та здійснити періодизацію формування відповідного законодавства;
- розкрити правову природу адміністративної процедури реалізації права на звернення та охарактеризувати систему принципів, на яких вона ґрунтується;
- охарактеризувати систему адміністративно-правових гарантій реалізації та захисту права на звернення;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання та практику застосування адміністративної процедури реалізації права на звернення в Україні, з'ясувати особливості співвідношення загального та спеціального законодавства у цій сфері;
- дослідити трансформацію адміністративно-процедурного механізму реалізації права на звернення в умовах цифровізації;
- розкрити роль судового захисту у забезпеченні ефективності адміністративної процедури реалізації права на звернення;

- здійснити порівняльно-правовий аналіз адміністративної процедури реалізації права на звернення в законодавстві зарубіжних країн;
- охарактеризувати європейські стандарти адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення та обґрунтувати напрями їх імплементації й перспективи розвитку відповідного правового регулювання в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації права на звернення у взаємодії особи з публічною адміністрацією.

Предметом дослідження є адміністративно-процедурні засади реалізації права на звернення в Україні, особливості їх нормативно-правового регулювання та практичного застосування, а також зарубіжний досвід і європейські стандарти у цій сфері.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціально-правових методів наукового пізнання, застосування яких зумовлено метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження.

Історико-правовий метод використано для дослідження становлення та розвитку адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення і здійснення періодизації відповідного законодавства (*підрозділ 1.1*). Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативно-правового регулювання реалізації права на звернення, з'ясування змісту правових норм, принципів, процедурних прав, обов'язків та адміністративно-правових гарантій, а також особливостей співвідношення загального і спеціального законодавства у цій сфері (*підрозділи 1.2, 1.3, 2.1*).

Логіко-юридичний метод дав змогу уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження, розкрити зміст адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення, принципів адміністративної процедури та адміністративно-правових гарантій (*підрозділи 1.2, 1.3*). Системно-структурний метод використано для дослідження адміністративно-процедурного механізму реалізації права на звернення як цілісної системи, визначення взаємозв'язків між його нормативними, процедурними та гарантійними складовими, а також особливостей його трансформації в умовах цифровізації (*підрозділи 2.1, 2.2*).

Функціональний метод застосовано для з'ясування практичної дії адміністративно-процедурного механізму, ролі адміністративних органів, процедурних гарантій, цифрових інструментів і судового захисту в забезпеченні ефективної реалізації права на звернення (*розділ 2*). Аналіз та узагальнення судової практики використано для встановлення підходів Верховного Суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини до визначення змісту права на звернення, стандартів його належного розгляду та ефективності судового захисту (*підрозділ 2.3*).

Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення моделей адміністративно-процедурного регулювання реалізації права на звернення в зарубіжних країнах, виявлення їх спільних рис, відмінностей та можливостей використання відповідного досвіду в Україні (*підрозділ 3.1*). Формально-

юридичний та системний методи використано для дослідження змісту європейських стандартів належного адміністрування та особливостей їх імплементації в національне законодавство і адміністративну практику (*підрозділ 3.2*). Прогностичний метод дав змогу обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення та його подальшого розвитку відповідно до європейських стандартів (*підрозділ 3.2*).

На всіх етапах дослідження застосовувалися загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення і конкретизації, що забезпечили комплексність дослідження, взаємозв'язок його теоретичних і прикладних положень та обґрунтованість сформульованих висновків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному осмисленні адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення та обґрунтуванні адміністративної процедури як механізму, що визначає умови, межі й правові результати його реалізації та конкретизується в таких положеннях, що виносяться на захист:

уперше:

– запропоновано авторську періодизацію формування адміністративно-процедурного законодавства України з реалізації права на звернення громадян, яка охоплює три етапи та включає: перший (1990–2000 роки) – характеризується початком формування законодавства України, яким врегульовувалась процедура звернень громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності тощо, щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів; другий (2000–2022 роки) – визначається системною роботою з кодифікації адміністративно-процедурного законодавства (розробка проєктів Адміністративно-процедурного кодексу України та Закону України «Про адміністративну процедуру»), запровадженням електронного документообігу та електронних звернень; третій (2022 рік – по сьогодні) – характеризується прийняттям та поступовою імплементацією Закону України «Про адміністративну процедуру», утвердженням єдиних принципів адміністративної процедури, розширенням процедурних прав особи в адміністративному провадженні, запровадженням додаткових гарантій її участі та правового захисту, а також поступовим узгодженням спеціального законодавства і правозастосовної практики із загальними вимогами адміністративної процедури;

– сформульовано цілісну концепцію адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення, основу якої становить дворівнева модель реалізації права на звернення, що поєднує загальне регулювання права на звернення як універсальної конституційної гарантії участі особи у взаємодії з

публічною адміністрацією та адміністративно-процедурних механізмів розгляду тих звернень, наслідком яких є вирішення індивідуальної адміністративної справи та прийняття адміністративного акта, що дозволяє по новому визначити місце адміністративної процедури при розгляді звернень;

- обґрунтовано комплексний підхід до оцінювання ефективності адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення в Україні, який полягає у поєднанні аналізу нормативно-правового регулювання, практики його застосування та концептуального осмислення адміністративної процедури як інструменту реалізації права на звернення із врахуванням дискреційних повноважень суб'єктів владних повноважень;

удосконалено:

- наукові підходи до визначення змісту принципів адміністративної процедури реалізації права на звернення шляхом визначення їх ролі як системи основоположних засад, на яких ґрунтується адміністративна процедура розгляду звернень органами публічної адміністрації відповідно до їх повноважень та із урахуванням конституційних гарантій реалізації права на звернення;

- положення щодо співвідношення законодавства у сфері реалізації права на звернення шляхом обґрунтування взаємозв'язку положень Закону України «Про звернення громадян», Закону України «Про адміністративну процедуру» та законів України «Про адміністративні послуги» та «Про доступ до публічної інформації», а також виокремлення альтернативних моделей розвитку нормативно-правового регулювання, що полягає в інтеграції положень про звернення до загального адміністративно-процедурного законодавства або збереження автономного інституту звернень із гармонізацією процедурних норм;

- теоретичні положення щодо оцінювання ефективності цифрового адміністрування звернень шляхом обґрунтування доцільності застосування підходу, заснованого на пріоритеті фактичної ефективності адміністративних дій над їх виключно формальною відповідністю процедурним вимогам, що забезпечує людиноорієнтованість адміністративної процедури реалізації права на звернення;

набули подальшого розвитку:

- наукове розуміння сутності права на звернення як ключового елементу взаємодії особи з органами публічної влади та інструменту забезпечення відкритості, підзвітності й законності їх діяльності;

- підходи до визначення адміністративно-процедурного механізму реалізації права на звернення як системи нормативних, організаційних та інституційних засобів, спрямованих на забезпечення ефективного розгляду звернень і захисту прав та законних інтересів осіб;

- наукові підходи до розуміння адміністративно-правових гарантій реалізації права на звернення як системи правових засобів запобігання зловживанням та забезпечення державного контролю і нагляду.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані у роботі теоретичні положення і висновки, а також пропозиції та рекомендації можуть знайти застосування у:

- *науково-дослідній сфері*: для подальшого розвитку наукових досліджень у сфері адміністративного права, адміністративної процедури та механізмів реалізації права на звернення в Україні, а також удосконалення теоретичних підходів до оцінювання ефективності публічного управління;

- *практичній сфері*: у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення, удосконалення порядку розгляду звернень фізичних і юридичних осіб, забезпечення прозорості, своєчасності та обґрунтованості управлінських рішень;

- *освітньому процесі*: під час викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового циклу, зокрема «Адміністративне право», «Адміністративна процедура», «Публічне адміністрування».

Особистий внесок здобувача. Дисертація, усі наукові пошуки і дослідження у процесі її написання, висновки та результати здійснювались й отримувались здобувачем самостійно.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях: VI Міжнародній науково практичній конференції «Російсько-українська війна: право, безпека, світ» (м. Тернопіль, 29–30 квітня 2022 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Пріоритети зміцнення безпеки держави та підвищення ефективності правоохоронної діяльності: національні та міжнародні контексти» (м. Тернопіль, 25 квітня 2024 р.); VII Міжнародній науковій студентській конференції «Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді» (м. Тернопіль, 15 травня 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації висвітлено у 8 наукових публікаціях, з-поміж яких 3 статті опубліковані у фахових наукових виданнях України, 1 стаття – у виданні іноземної держави та 4 тези доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 270 сторінок, з яких 237 сторінки основного тексту. Список використаних джерел містить 188 найменувань і займає 18 сторінок. У роботі наведено 4 додатки на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, встановлено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи, які використано в роботі, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, аргументовано особистий внесок здобувача, наведено відомості про апробацію результатів дисертації, анонсовано структуру роботи, зазначено її обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-процедурного регулювання реалізації права на звернення» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито становлення та розвиток адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення, з'ясовано поняття та охарактеризовано принципи адміністративної процедури реалізації права на звернення в Україні, визначено систему адміністративно-правових гарантій реалізації цього права.

У *підрозділі 1.1 «Становлення та розвиток адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення»* розкрито особливості становлення та розвитку правового регулювання реалізації права на звернення в Україні. Охарактеризовано право на звернення як конституційно гарантовану форму взаємодії особи з органами публічної влади, що виконує правозахисну, інформаційну та комунікаційну функції. Обґрунтовано, що звернення, спрямоване на настання юридично значущих наслідків, є юридичним фактом, який зумовлює виникнення відповідних правовідносин та обов'язку компетентного адміністративного органу розглянути його і прийняти рішення у встановленому законом порядку.

Проаналізовано еволюцію нормативно-правового регулювання у сфері звернень та встановлено його поступову трансформацію від регламентації окремих форм і порядку розгляду звернень до формування загальних адміністративно-процедурних засад взаємодії особи з публічною адміністрацією. Особливу увагу приділено процесам становлення та кодифікації адміністративно-процедурного законодавства, а також їх значенню для формування сучасної моделі реалізації права на звернення.

За результатами проведеного аналізу запропоновано авторську періодизацію формування адміністративно-процедурного законодавства України у сфері реалізації права на звернення, що охоплює три етапи: становлення національної нормативно-правової основи реалізації права на звернення (1990–2000 роки); розвиток і систематизацію адміністративно-процедурного законодавства та кодифікаційних процесів (2000–2022 роки); утвердження і практичну імплементацію загальних засад адміністративної процедури після прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» (з 2022 року до сьогодні).

У *підрозділі 1.2 «Поняття та принципи адміністративної процедури реалізації права на звернення в Україні»* досліджено правову природу права на звернення та зміст адміністративної процедури його реалізації. Узагальнено

наукові підходи до розуміння звернення як засобу реалізації та захисту прав, форми участі особи у публічному управлінні й громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації. Наголошено, що особливістю реалізації права на звернення є активна роль особи, за ініціативою якої виникають відповідні правовідносини та на адміністративний орган покладається обов'язок належного розгляду порушеного у зверненні питання.

З'ясовано момент реалізації права на звернення та обґрунтовано, що юридичного значення набуває не саме складення звернення, а його надходження до компетентного адресата, з яким пов'язується виникнення відповідних адміністративно-правових відносин. Розкрито послідовність реалізації права на звернення від його подання та реєстрації до розгляду компетентним адміністративним органом і отримання особою відповіді або рішення за результатами розгляду.

Особливу увагу приділено принципам адміністративної процедури як основоположним засадам, що визначають зміст і спрямованість діяльності адміністративного органу під час розгляду звернень та водночас гарантують належну реалізацію і захист прав та законних інтересів особи. Проаналізовано систему принципів, закріплених Законом України «Про адміністративну процедуру», та встановлено їх людиноорієнтований характер і спрямованість на впровадження європейських стандартів належного адміністрування у відносинах приватних осіб із публічною адміністрацією.

Обґрунтовано, що принципи адміністративної процедури мають не лише нормативно-орієнтуюче, а й практичне значення, оскільки визначають вимоги до діяльності адміністративного органу при вирішенні індивідуальної адміністративної справи та прийнятті адміністративного акта. Їх належне застосування забезпечує законність, юридичну визначеність, обґрунтованість, неупередженість, пропорційність, своєчасність та ефективність адміністративної діяльності, а також реальну участь особи в адміністративному провадженні й можливість використання ефективних засобів правового захисту.

Запропоновано принципи адміністративної процедури реалізації права на звернення розуміти як систему основоположних засад, на яких ґрунтується діяльність адміністративного органу щодо розгляду та вирішення звернень у межах його повноважень і які визначають спрямованість такої діяльності з урахуванням конституційних гарантій права особи на звернення.

У підрозділі 1.3 «Система адміністративно-правових гарантій реалізації права на звернення» досліджено адміністративно-правові гарантії реалізації права на звернення як складову механізму забезпечення та захисту прав, свобод і законних інтересів особи. Розкрито їх правову природу, зміст та місце в системі юридичних гарантій з урахуванням міжнародних стандартів захисту прав людини, конституційних засад та положень адміністративного законодавства України. Узагальнено наукові підходи до класифікації гарантій та визначення особливостей адміністративно-правових засобів забезпечення реалізації прав фізичних і юридичних осіб.

Встановлено, що адміністративно-правове гарантування права на звернення охоплює не лише нормативне закріплення відповідного суб'єктивного права, а й систему юридичних та організаційних засобів, які забезпечують його фактичну реалізацію, охорону і захист. Суб'єктивному праву особи на звернення кореспондують обов'язки компетентного адміністративного органу щодо прийняття, реєстрації та належного розгляду звернення, своєчасного повідомлення особи про результати його розгляду, а також юридична відповідальність за порушення встановленого порядку реалізації цього права.

Охарактеризовано процедурні гарантії особи під час розгляду заяв і скарг, зокрема можливість брати участь у розгляді звернення, ознайомлюватися з відповідними матеріалами, подавати додаткові матеріали, користуватися правовою допомогою та отримувати мотивовану відповідь за результатами розгляду. Визначено значення внутрішнього контролю за діяльністю адміністративних органів як засобу забезпечення своєчасності й повноти розгляду звернень, об'єктивності перевірки викладених у них обставин, законності та обґрунтованості прийнятих рішень і своєчасності їх виконання.

З'ясовано межі застосування права на звернення та його співвідношення з іншими правовими засобами захисту, зокрема із судовими та іншими спеціальними процедурами захисту прав особи.

Обґрунтовано, що система адміністративно-правових гарантій реалізації права на звернення поєднує нормативні, організаційні та правозахисні засоби, спрямовані на регламентацію діяльності адміністративних органів, запобігання неправомірним діям посадових осіб, забезпечення належного розгляду звернень та захист прав фізичних і юридичних осіб. Зазначені гарантії виконують інтегративну функцію в адміністративно-процедурному механізмі реалізації права на звернення та забезпечують практичне втілення принципів адміністративної процедури.

Розділ 2 «Адміністративно-процедурний механізм реалізації права на звернення в Україні» складається із трьох підрозділів, в яких досліджено практичні аспекти застосування адміністративної процедури реалізації права на звернення, особливості трансформації відповідного механізму в умовах цифровізації та значення судового захисту як гарантії ефективності адміністративної процедури.

У підрозділі 2.1 *«Практика застосування адміністративної процедури реалізації права на звернення»* досліджено особливості практичної реалізації права на звернення та з'ясовано, що ефективність адміністративної процедури визначається не лише дотриманням установлених законом вимог, а її спроможністю забезпечити реальну участь особи, своєчасний і повний розгляд звернення, належне мотивування прийнятого рішення та можливість захисту порушених прав. Розмежовано право на звернення і право на позитивне вирішення порушеного питання та наголошено, що адміністративна процедура гарантує особі не бажаний результат, а належний, справедливий і юридично обґрунтований розгляд звернення.

Проаналізовано співвідношення Закону України «Про звернення громадян» із законодавством про адміністративну процедуру, доступ до публічної інформації та адміністративні послуги. Встановлено, що множинність нормативних режимів зумовлює суперечності між універсальним характером права на звернення та спеціалізацією порядків його реалізації, а також між формалізацією процедури та доступністю цього права. Обґрунтовано формування дворівневої моделі його реалізації, яка поєднує загальний порядок розгляду звернень із адміністративно-процедурним порядком розгляду тих із них, що спрямовані на вирішення індивідуальної адміністративної справи та прийняття адміністративного акта.

Виявлено основні проблеми правозастосовної практики, серед яких формалізація розгляду звернень, використання стандартизованих відповідей, недостатня мотивованість рішень, порушення строків та необґрунтоване застосування дискреційних повноважень. Наголошено, що подальше вдосконалення адміністративно-процедурного механізму має бути спрямоване на узгодження нормативного регулювання і практики його застосування, забезпечення єдиних стандартів розгляду звернень, доступності відповідного механізму та посилення людиноорієнтованого характеру діяльності публічної адміністрації.

У підрозділі 2.2 «Трансформація механізму реалізації права на звернення в умовах цифровізації» досліджено вплив цифрових технологій на організацію розгляду звернень та взаємодію особи з публічною адміністрацією. Встановлено, що цифровізація не змінює правової природи права на звернення, а трансформує способи його реалізації та організаційні механізми адміністративної діяльності через використання електронного документообігу, цифрової ідентифікації, інтегрованих інформаційних систем і платформ електронної взаємодії. Водночас її впровадження породжує нові вимоги щодо нормативного забезпечення, інформаційної безпеки, захисту персональних даних та інституційної готовності органів публічної влади.

З'ясовано, що в цифровому середовищі звернення може реалізовуватися як послідовність взаємопов'язаних електронних дій, що актуалізує питання визначення моменту його подання, повноти матеріалів, обчислення строків, електронної ідентифікації особи, доказового значення електронних даних та захисту інформації. Проаналізовано практику використання цифрових каналів взаємодії органами державної влади та місцевого самоврядування й встановлено, що технологічна доступність звернення сама по собі не гарантує ефективності його розгляду, яка визначається насамперед своєчасністю, обґрунтованістю та результативністю реагування адміністративного органу.

Акцентовано на необхідності поєднання автоматизації адміністративної діяльності з людським контролем. Цифрові та алгоритмічні інструменти можуть забезпечувати реєстрацію, класифікацію, маршрутизацію звернень, систематизацію та аналіз інформації, однак оцінка індивідуальних обставин, встановлення юридично значущих фактів і мотивування адміністративного

рішення мають залишатися сферою професійної діяльності уповноваженої особи.

Підсумовано, що цифровізація трансформує організаційні механізми реалізації права на звернення та розширює можливості комунікації особи з органами публічної влади, не підміняючи при цьому змісту адміністративної процедури технологічними засобами. Її належне впровадження сприяє стандартизації адміністративної практики, підвищенню доступності та прозорості взаємодії і розвитку сервісно- та людиноорієнтованої моделі публічного адміністрування.

У підрозділі 2.3 «Судовий захист права на звернення як гарантія ефективності адміністративної процедури» досліджено значення судового захисту у забезпеченні належної реалізації права на звернення та формуванні стандартів діяльності органів публічної влади. Встановлено, що судова практика не лише забезпечує відновлення порушеного права у конкретній справі, а й конкретизує зміст і межі права на звернення, визначає вимоги до належної поведінки адміністративних органів та сприяє єдності правозастосування.

За результатами аналізу практики Верховного Суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини виокремлено три основні напрями впливу судової практики: тлумачення змісту та обсягу права на звернення; формування стандартів розгляду звернень органами державної влади та місцевого самоврядування; забезпечення ефективного судового захисту у разі порушення цього права. Визначено основні критерії належного розгляду звернення, до яких віднесено своєчасність реагування, повноту розгляду порушених питань, належну мотивованість прийнятого рішення та недопустимість формального або поверхневого реагування.

Обґрунтовано, що судова практика виконує також превентивну та уніфікуючу функції, спонукаючи адміністративні органи враховувати сформовані судами правові стандарти під час розгляду звернень та сприяючи виявленню недоліків правового регулювання. Підсумовано, що судовий захист є гарантією ефективності адміністративної процедури, оскільки забезпечує не лише можливість відновлення порушеного права на звернення, а й формування передбачуваних стандартів належного адміністрування та реальність практичного здійснення цього права.

Розділ 3 «Порівняльно-правові засади реалізації права на звернення: європейські стандарти та перспективи розвитку в Україні» складається із двох підрозділів, у яких здійснено порівняльно-правовий аналіз адміністративно-процедурного регулювання реалізації права на звернення у зарубіжних країнах, охарактеризовано європейські стандарти у цій сфері та визначено напрями їх імплементації й перспективи подальшого розвитку відповідного правового регулювання в Україні.

У підрозділі 3.1 «Адміністративна процедура реалізації права на звернення в законодавстві зарубіжних країн» здійснено порівняльно-правовий аналіз підходів до нормативного регулювання адміністративної процедури та

реалізації права на звернення у зарубіжних державах. Досліджено особливості систематизації адміністративно-процедурного законодавства та встановлено відмінності між національними моделями його побудови – від розвинутої кодифікації та рамкового регулювання до комплексного врегулювання адміністративної процедури. Проаналізовано досвід Німеччини, Австрії, Польщі, Латвії, Естонії, Литви та інших держав щодо нормативного закріплення права на звернення, порядку розгляду заяв, скарг і петицій та забезпечення участі особи у взаємодії з публічною адміністрацією.

Встановлено, що, незважаючи на відмінності у способах нормативного закріплення адміністративної процедури та термінологічних підходах до визначення окремих видів звернень, розвиток законодавства зарубіжних держав характеризується спільною спрямованістю на забезпечення належної реалізації та захисту прав фізичних і юридичних осіб у відносинах із публічною адміністрацією. Визначено значення таких процедурних гарантій, як право особи бути вислуханою, участь у з'ясуванні обставин справи, неупередженість адміністративного органу, обов'язок мотивувати прийняте рішення, дотримання розумних строків, прозорість адміністративної діяльності та захист від свавільного здійснення владних повноважень.

Узагальнення зарубіжного досвіду дало підстави визначити адміністративну процедуру розгляду звернень фізичних та юридичних осіб як регламентований на законодавчому рівні порядок вчинення адміністративним органом чіткого алгоритму дій щодо розгляду у визначені законодавством строки звернень фізичних та юридичних осіб.

У підрозділі 3.2 *«Європейські стандарти адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення: імплементація та перспективи розвитку в Україні»* охарактеризовано європейські стандарти адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення, сформовані на основі нормативних вимог, принципів належного врядування та практики європейських інституцій. Визначено значення принципів прозорості, обґрунтованості, доступності, підзвітності та правової визначеності, дотримання яких забезпечує передбачуваність діяльності адміністративних органів, належне мотивування рішень і захист особи від довільного здійснення владних повноважень.

Обґрунтовано, що імплементація європейських стандартів в Україні не може обмежуватися їх формальним нормативним закріпленням, а потребує формування сталої адміністративної практики, у межах якої процедурні гарантії забезпечують реальну участь особи, обґрунтованість і передбачуваність рішень, належний контроль за здійсненням дискреційних повноважень та людиноорієнтований характер діяльності публічної адміністрації. Визначено систему критеріїв оцінювання ефективності адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення, до якої віднесено доступність, своєчасність, прозорість, обґрунтованість та результативність розгляду звернень.

Встановлено, що перспективи розвитку адміністративно-процедурного регулювання реалізації права на звернення в Україні пов'язані з подоланням розриву між формальним дотриманням процедурних вимог та фактичною результативністю їх застосування, посиленням процедурних гарантій особи, обмеженням ризиків надмірної дискреції, забезпеченням єдності адміністративної практики та подальшою гармонізацією національного законодавства з європейськими стандартами. Наголошено на необхідності переходу від державоцентричної до людиноорієнтованої моделі реалізації права на звернення, у межах якої цифрові інструменти та уніфіковані процедурні стандарти сприяють доступності взаємодії з публічною адміністрацією, не підміняючи змістовного розгляду звернення та досягнення належного правового результату.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні на підставі комплексного аналізу нормативно-правового регулювання, правозастосовної практики в Україні та зарубіжних країнах, європейських стандартів і наукових підходів розкрито адміністративно-процедурні засади реалізації права на звернення в Україні, визначено особливості їх сучасного нормативного та практичного розвитку й обґрунтовано напрями подальшого вдосконалення. За результатами виконання поставлених завдань сформульовано основні теоретичні та практичні висновки.

1. У результаті дослідження теоретико-правових засад реалізації права на звернення встановлено, що право на звернення є конституційно гарантованим суб'єктивним правом та одним із ключових засобів взаємодії особи з публічною адміністрацією, що забезпечує реалізацію прав, свобод і законних інтересів, участь особи у публічному управлінні, а також сприяє відкритості, підзвітності та законності діяльності органів публічної влади. Звернення, спрямоване на виникнення юридично значущих наслідків, виступає юридичним фактом, з яким пов'язується виникнення обов'язку компетентного адміністративного органу належно його розглянути та прийняти відповідне рішення. Адміністративна процедура реалізації права на звернення ґрунтується на системі принципів, які визначають спрямованість діяльності адміністративного органу та забезпечують законність, правову визначеність, неупередженість, пропорційність, своєчасність, участь особи й можливість ефективного захисту її прав. Практична реалізація цих принципів, а не лише їх нормативне закріплення, є необхідною умовою належного здійснення права на звернення. Це узгоджується з положеннями наукової новизни щодо подальшого розвитку розуміння права на звернення та удосконалення підходів до принципів адміністративної процедури.

2. Систематизовано історичний розвиток адміністративно-процедурного законодавства України у сфері реалізації права на звернення та запропоновано його періодизацію за трьома етапами: 1990–2000 роки – становлення національного законодавства про звернення після набуття Україною

незалежності; 2000–2022 роки – розвиток ідеї загальної адміністративної процедури, підготовка відповідних кодифікаційних актів, поширення електронного документообігу та електронних звернень; з 2022 року - до сьогодні – формування сучасної адміністративно-процедурної моделі, пов’язаної з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру», його подальшою імплементацією у національне законодавство та правозастосовну практику, закріпленням принципів адміністративної процедури, права особи на участь в адміністративному провадженні та ефективних засобів правового захисту. Така періодизація відображає поступовий перехід від переважно формального врегулювання порядку подання і розгляду звернень до людиноорієнтованої моделі взаємодії особи з публічною адміністрацією.

3. Охарактеризовано систему адміністративно-правових гарантій реалізації права на звернення як складову адміністративно-процедурного механізму забезпечення та захисту прав фізичних і юридичних осіб. Встановлено, що така система охоплює нормативні, організаційні та правозахисні засоби, а суб’єктивному праву особи на звернення кореспондують обов’язки компетентного адміністративного органу щодо прийняття, реєстрації, повного й своєчасного розгляду звернення, повідомлення особи про результати його розгляду та забезпечення можливості оскарження. Важливе гарантійне значення мають процедурні права заявника, внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою та законністю розгляду звернень, а також юридична відповідальність за порушення встановлених вимог. Адміністративно-правові гарантії виконують превентивну функцію, обмежують можливості зловживання владними повноваженнями та забезпечують практичне втілення принципів адміністративної процедури. Це безпосередньо розвиває положення новизни про адміністративно-правові гарантії як засіб запобігання зловживанням та забезпечення належної діяльності публічної адміністрації.

4. За результатами аналізу нормативно-правового регулювання та практики реалізації права на звернення в Україні встановлено формування дворівневої моделі його реалізації, яка поєднує загальний порядок здійснення права на звернення як універсальної конституційної гарантії та адміністративно-процедурний порядок розгляду тих звернень, що спрямовані на вирішення індивідуальної адміністративної справи та прийняття адміністративного акта. Виявлено суперечності між універсальністю конституційного права на звернення і диференціацією порядків його реалізації, а також між необхідністю нормативної визначеності та ризиком надмірної формалізації. Обґрунтовано, що обов’язок правильної юридичної кваліфікації звернення та визначення належного порядку його розгляду має покладатися на адміністративний орган, а не на заявника. Ефективність реалізації права на звернення повинна оцінюватися не лише за формальним дотриманням нормативних вимог, а й за реальною можливістю особи бути почутою, брати участь у провадженні та отримати своєчасне, повне й належно мотивоване рішення.

5. Встановлено, що цифровізація трансформує способи організації реалізації права на звернення, однак не змінює правової природи самого звернення та відповідних адміністративно-правових відносин. Електронне звернення залишається юридично значущою формою реалізації права, а використання електронного документообігу, цифрової ідентифікації, інтегрованих інформаційних систем та алгоритмічних інструментів сприяє доступності, оперативності й передбачуваності адміністративної діяльності. Водночас цифровізація породжує нові вимоги щодо інформаційної безпеки, захисту персональних даних, електронної ідентифікації та міжвідомчої інтеграції. Обґрунтовано необхідність поєднання автоматизації з професійним людським контролем: технологічні засоби можуть забезпечувати реєстрацію, класифікацію, маршрутизацію та аналіз звернень, однак оцінка індивідуальних обставин, юридично значущих фактів та мотивування рішення мають залишатися сферою відповідальної діяльності уповноваженої особи. Ефективність цифрового адміністрування доцільно оцінювати за фактичним забезпеченням прав особи, а не лише за формальним дотриманням технологічних і процедурних вимог, що відповідає положенню наукової новизни про пріоритет фактичної ефективності цифрового адміністрування.

6. Визначено значення судової практики у забезпеченні реалізації права на звернення. На підставі аналізу практики Верховного Суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини встановлено три основні напрями її впливу: конкретизація змісту та обсягу права на звернення; формування стандартів належного розгляду звернень органами публічної влади; забезпечення ефективного судового захисту у разі порушення цього права. Судова практика конкретизує такі критерії належного розгляду звернення, як своєчасність, повнота, змістовність і мотивованість відповіді, та утворює недопустимість формального реагування. Судовий захист виконує не лише відновлювальну, а й превентивну та уніфікуючу функції, сприяючи формуванню передбачуваної адміністративної практики й забезпечуючи ефективність адміністративної процедури реалізації права на звернення.

7. За результатами порівняльно-правового аналізу зарубіжного досвіду встановлено відсутність єдиного підходу до нормативного регулювання адміністративної процедури та реалізації права на звернення. У законодавстві зарубіжних держав простежуються моделі розвинутої традиційної кодифікації, рамкового та комплексного регулювання, а право на звернення нормативно закріплюється у різних формах – заяв, скарг, пропозицій, петицій, меморандумів та інших звернень. Водночас незалежно від національних особливостей спільною тенденцією є посилення процедурних гарантій особи у відносинах із публічною адміністрацією: права бути вислуханою, участі у з'ясуванні обставин справи, вимог неупередженості, мотивованості рішення, розумності строків, прозорості та захисту від свавільного здійснення владних повноважень. Зарубіжний досвід підтверджує доцільність поєднання уніфікованих загальних правил адміністративної процедури з можливістю врахування специфіки окремих сфер публічного адміністрування.

8. Дослідження європейських стандартів адміністративно-процедурного забезпечення права на звернення засвідчило, що їх імплементація в Україні не може обмежуватися формальним відтворенням нормативних положень, а потребує утвердження відповідної адміністративної практики та професійної культури публічної служби. Обґрунтовано комплексний підхід до оцінювання ефективності адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення, який поєднує аналіз нормативно-правового регулювання, практики його застосування та оцінку меж дискреційних повноважень адміністративних органів. Визначено взаємопов'язану систему критеріїв такої ефективності: доступність, своєчасність, прозорість, обґрунтованість та результативність. Перспективи розвитку національної моделі пов'язані з посиленням людиноорієнтованого характеру адміністративної процедури, забезпеченням єдності адміністративної практики, належним контролем за дискрецією, системним моніторингом фактичної ефективності розгляду звернень, поєднанням традиційних і цифрових форм взаємодії та подальшою гармонізацією національного законодавства з європейськими стандартами належного адміністрування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Козяр А. В. Адміністративно-процедурні аспекти реалізації права на звернення в Україні: аналіз судової практики. *Європейські перспективи*. 2022. № 4. С. 349–354.
2. Козяр А. В. Європейські підходи до адміністративно-процедурного забезпечення реалізації права на звернення: порівняльно-правовий аналіз. *Наше право*. 2023. № 3. С. 344–350.
3. Козяр А. В. Взаємодія фізичних та юридичних осіб із публічною адміністрацією: нормативні моделі звернень. *Право UA*. 2024. № 4. С. 468–475.
4. Kozyar Andriy. Administrative practice and digital technologies in the exercise of the right to appeal: the experience of executive authorities and local self-government bodies. *Legal, Economic Science and Praxis*. 2025. № 19. P. 11–17.

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Козяр А. В. Система правового забезпечення права на звернення в Україні. *Російсько-українська війна: право, безпека, світ: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 29–30 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 429–432.
6. Козяр А. В. Особливості розгляду звернень в органах місцевого самоврядування. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 року). Тернопіль, 2023. С. 501–503.

7. Козяр А. В. Вплив права Європейського Союзу на законодавство України у сфері звернень громадян та юридичних осіб. *Пріоритети зміцнення безпеки держави та підвищення ефективності правоохоронної діяльності: національні та міжнародні контексти*: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 25 квітня 2024 р.). Тернопіль, 2024. С. 126–129.

8. Козяр А. В. Звернення громадян як форма суспільного діалогу. *Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді*: збірник матеріалів VII Міжнародної наукової студентської конференції (м. Тернопіль, 15 травня 2024 р.). Тернопіль, 2024. С. 255–257.

АНОТАЦІЯ

Козяр А. В. Адміністративно-процедурні засади реалізації права на звернення в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2026.

Дисертація є комплексним дослідженням адміністративно-процедурних засад реалізації права на звернення в Україні в умовах цифровізації та європейської інтеграції. Розкрито право на звернення як конституційну форму взаємодії особи з публічною адміністрацією та захисту її прав.

У дослідженні запропоновано періодизацію розвитку законодавства у сфері звернень: 1990–2000 рр.; 2000–2022 рр.; з 2022 р. до сьогодні. Сформульовано дворівневу модель реалізації права на звернення, що поєднує загальний порядок його здійснення та адміністративно-процедурний порядок розгляду звернень, спрямованих на вирішення індивідуальної адміністративної справи і прийняття адміністративного акта.

Охарактеризовано принципи й адміністративно-правові гарантії реалізації права на звернення. Обґрунтовано узгоджене застосування законодавства про звернення та адміністративну процедуру, а також обов'язок адміністративного органу правильно кваліфікувати звернення.

Встановлено, що цифровізація трансформує способи реалізації права на звернення, не змінюючи його правової природи, та потребує поєднання автоматизації з людським контролем. Розкрито роль судової практики у формуванні стандартів розгляду звернень.

Визначено напрями імплементації європейських стандартів належного адміністрування та критерії ефективності відповідного забезпечення: доступність, своєчасність, прозорість, обґрунтованість і результативність.

Ключові слова: право на звернення; адміністративна процедура; адміністративно-процедурні засади; публічна адміністрація; адміністративно-правові гарантії; адміністративний акт; цифровізація; судовий захист; європейські стандарти.

ANNOTATION

Koziar A. V. Administrative-Procedural Foundations for the Exercise of the Right to Petition in Ukraine. – *Qualification research paper, manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.07 – Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law. – West Ukrainian National University, Ternopil, 2026.

The dissertation provides a comprehensive theoretical and legal study of the administrative-procedural foundations for the exercise of the right to petition in Ukraine in the context of public administration reform, digitalisation and European integration. The right to petition is characterised as a constitutionally guaranteed subjective right and a key means of interaction between individuals and public administration, ensuring the exercise and protection of rights, freedoms and legitimate interests and contributing to the openness, accountability and legality of public authorities.

An original periodisation of the development of administrative-procedural legislation in this field is proposed: 1990–2000 – the formation of the national legal framework for the exercise of the right to petition; 2000–2022 – the development and systematisation of administrative-procedural legislation, codification processes and electronic forms of interaction; 2022 to the present – the establishment and practical implementation of the general principles of administrative procedure following the adoption of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure».

A comprehensive concept of the administrative-procedural foundations for the exercise of the right to petition is formulated on the basis of a two-level model. It combines the general procedure for exercising the right to petition as a universal constitutional guarantee with the administrative-procedural procedure applicable to petitions aimed at resolving an individual administrative case and adopting an administrative act. The need for the coordinated application of legislation governing citizens' petitions, administrative procedure, administrative services and access to public information is substantiated. It is argued that the proper legal qualification of a petition and the determination of the applicable procedure should be the responsibility of the administrative authority rather than the applicant.

The principles of administrative procedure and the system of administrative-law guarantees for the exercise of the right to petition are examined. Such guarantees include regulatory, organisational and protective measures, procedural rights of applicants, duties of administrative authorities, internal control and legal liability. It is established that an effective administrative procedure must ensure not merely formal compliance with legal requirements but also genuine participation of the individual, timely and comprehensive consideration of the issues raised, properly reasoned decisions and effective protection of rights.

The transformation of the mechanism for exercising the right to petition under digitalisation is analysed. Digital technologies are found to transform the forms and organisational mechanisms of interaction with public administration without altering the legal nature of the right itself. The need to combine automation with professional

human oversight is substantiated: digital and algorithmic tools may facilitate registration, classification, routing and analysis of petitions, while the assessment of individual circumstances, the establishment of legally relevant facts and the reasoning of administrative decisions should remain subject to responsible human decision-making.

The role of judicial protection in ensuring the effectiveness of administrative procedure is examined. The case law of the Supreme Court, the Constitutional Court of Ukraine and the European Court of Human Rights is shown to clarify the content and scope of the right to petition, develop standards for its proper consideration and ensure effective judicial protection. Timeliness, completeness, substantive consideration and adequate reasoning are identified as essential requirements for a proper administrative response.

A comparative legal analysis of foreign models of administrative procedure is conducted. Despite differences in regulatory approaches, a common tendency towards strengthening procedural guarantees in relations between individuals and public administration is identified, including the right to be heard, impartiality, reasoned decision-making, reasonable time limits, transparency and protection against arbitrary exercise of public powers.

European standards of good administration and their implementation in Ukraine are examined. Their effective implementation requires not only legislative incorporation but also consistent, predictable and human-centred administrative practice. Accessibility, timeliness, transparency, reasoned decision-making and effectiveness are identified as key criteria for assessing the administrative-procedural framework. Further development should focus on strengthening procedural guarantees, controlling administrative discretion, ensuring consistency of practice, combining traditional and digital forms of interaction, and harmonising Ukrainian legislation with European standards of good administration.

Keywords: right to petition; administrative procedure; administrative-procedural foundations; public administration; administrative-procedural mechanism; administrative-law guarantees; administrative proceedings; administrative act; digitalisation; electronic petition; judicial protection; administrative discretion; European standards; good administration.

Підписано до друку 31.08.2026 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А003-26. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. Сергія Короля, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 51-75-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua